Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaosto, torstai 19.10.2023 klo 10.40
Asia: HE 37/2023 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

STM:n asiantuntijalausunto valtiovarainvaliokunnan verojaostolle

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaosto on pyytänyt STM:n asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä (HE 37/2023 vp) eduskunnalle laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

1. Yleistä esityksestä

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annettua lakia. Esityksen mukaan viinin, muiden käymisteitse valmistettujen juomien, välituotteiden ja etyylialkoholijuomaryhmän valmisteveroa korotettaisiin ja oluen valmisteveroa alennettaisiin.

Hallituksen esityksen perusteluissa esitettyihin huomioihin esimerkiksi kappaleessa 2.1. Lainsäädäntö; Alkoholilaki ei ole huomautettavaa. Esityksessä esitetyt tiedot vastaavat alkoholilain nykytilaa.

Huomionarvoista esityksen sisällössä on kuitenkin se, että esityksen valmistelussa ei ole vakiintuneeseen tapaan esitelty esityksen julkisen talouden vahvistamiseen tai kansanterveyden suojeluun liittyviä tavoitteita. Sen sijaan esityksessä on todettu, että esityksen tavoitteena on toteuttaa pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa sovittuja verokirjauksia ja poliittisia linjauksia. Esityksessä on jouduttu viittaamaan optimaaliseen verorakenteeseen ja sen tunnusomaisiin piirteisiin siinä tarkoituksessa, että esityksessä esitetyt verokirjaukset ja poliittiset linjaukset eivät niitä täytä.

2. Alkoholiverotuksen merkitys ja vaikutukset alkoholihaittojen vähentämiseen

Sekä kansainvälisistä että suomalaisista alkoholitutkimuksista tiedetään, että alkoholijuomien hinnan nostaminen esimerkiksi alkoholiveroja korottamalla on alkoholihaittoja vähentävistä keinoista kustannustehokkain. Jos alkoholijuomien vero- ja hintatasoja muutetaan, muutoksilla on pääsääntöisesti kansanterveydellisiä vaikutuksia.

Kuten esityksessä todetaan, valmisteverojen korotusten ja alennusten suuruudet ovat melko pieniä ja vaikutukset osin vastakkaisia. Keskimäärin alkoholijuomien hintataso nousisi vain vajaan prosentin.

Kun esityksen keskimääräinen vaikutus on valmisteveroja korottava, esityksellä voi olla hyvin lievästi positiivinen kansanterveydellinen vaikutus eli alkoholin tilastoitu kulutus ja mahdollisesti

myös kokonaiskulutus voisivat alentua hieman ja alkoholin aiheuttamat sosiaali- ja terveyshaitat voisivat myös vähentyä hieman. Vaikutukset voivat tosin olla niin pieniä, että niiden varsinainen erottaminen muiden yhteiskunnallisten ja taloudellisten tekijöiden aiheuttamista vaikutuksista voi olla mahdotonta.

Julkisen talouden vahvistamisen ja väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen kannalta olisi suotuisaa, jos alkoholihaittoja vähennettäisiin jatkossa johdonmukaisesti maltillisilla valmisteveron korotuksilla.

3. Alkoholiverotuksen merkitys ja vaikutukset julkiseen talouteen

On selvää, että alkoholiverotuksen korotukset lisäävät julkisen talouden verotuloja. Esityksen arvioidaan lisäävän valtion verotuloja vain 15 miljoonaa euroa, koska olutveroa samalla alennetaan peräti noin 25 miljoonalla eurolla. Jos kaikkia alkoholijuomia käsiteltäisiin suunnilleen samoin eli myös olutveroa korotettaisiin edelle todetun mukaisesti maltillisesti, esityksellä voitaisiin lisätä valtion verotuloja yli 50 miljoonaa euroa enemmän kuin nyt.

Varsinaisen budjettivaikutuksen lisäksi alkoholiveron korotuksilla on niin sanottu kaksitehovaikutus kestävyysvajeen vähentämiseen. Kun alkoholiveron korotukset nostavat alkoholin hintoja ja sitä kautta vähentävät kokonaiskulutusta ja haittoja, ne vähentävät julkisen talouden hoito- ja muita kustannuksia ja turvaavat veronmaksajien työkykyä.

4. Lopuksi

Hallituksen esityksen tarkempi arviointi ja perusteellisen lausunnon antaminen siitä eduskunnalle on huomattavan haastavaa, sillä hallituksen esityksessä tai muualtakaan ei ole saatavissa tietoa siitä, miksi esityksessä on päädytty osin korottamaan ja osin alentamaan alkoholiverotusta.

Erityisen merkittävää on, että jos uusia veronkorotuksia ei hallituskauden aikana tehdä, alkoholijuomien reaalihinnat laskevat inflaation johdosta. Hallitusohjelman perusteella uusia veronkorotuksia ei ole sovittu vuosille 2024-2026. Jos alkoholista aiheutuvia haittoja muun muassa väestön terveyteen ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin halutaan hillitä, tulisi viimeistään puoliväliriihessä sopia lisäkorotuksista. Samoin, jos hallituksen on tarkoitus tasapainottaa julkista taloutta jo sovittua enemmän, alkoholiverotuksen johdonmukaiset korotukset olisivat käytettävissä.